
Zdravím, JD
O Janu Dlaskovi (1973–2023)

Následující texty jsou záznamem
vzpomínek Honzových přátel, kolegů
a studentů, které zazněly
na vzpomínkovém literárním večeru
26. února 2024 v kavárně na Boršově.
Nikdy nezapomeneme.

Milí Honzovi přátelé, kolegové, studenti,

jmenuju se Lenka Fárová a budu vás provázet dnešním vzpomínkovým literárním večerem věnovaném Janu Dlaskovi, od jehož tragické smrti před několika dny uplynuly dva měsíce.

Vítám tady všechny Honzovy spolužáky i studenty, kolegy i přátele, finštináře i skandinavy. Jsme rádi, že jste si udělali čas a přišli s námi zavzpomínat na tohoto neokázalého a laskavého člověka, který většinu života spojil s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy, kde od roku 1992 studoval a kde o deset let později začal působit jako akademický pracovník na oddělení finských studií (zprvu ÚLUG, posléze ÚOL a od r. 2015 ÚGS).

Jeho hlavní specializací byla moderní finská a zejména finskošvédská literatura, proto jsme pro toto setkání zvolili formu literárního večera. Chtěli bychom spolu s kolegy, které budu představovat postupně, dnes připomenout především Honzovo mnohostranné dílo, které nám zůstává a z něhož budou naše obory nadále čerpat. Budeme tedy číst ukázky z jeho odborných textů, překladů z finštiny či švédštiny, i novinových článků. Během večera kromě toho zazní i vzpomínky a vzkazy těch, kteří se bohužel nemohou setkání zúčastnit osobně, finská poezie a také finskošvédská hudba.

Na úvod zazní dvě písně, které si připravili Jens Nielsen (zpěv) a Johannes Eske Andersen (kytara a zpěv), lektori norštiny a dánštiny na FF UK.

I natt jag drömde

Vem kan segla förutan vind

HILKKA

Dr. Hilikka Lindroos, dlouholetá lektorka finštiny na FF UK, učitelka Honzy i mnoha dalších z nás.

Rakas Jan,

Puhuttelen Sinua näin, koska olet jatkuvasti mielessäni hiljaisena – kuvana. Löysin vanhoja valokuvia, joissa olet vielä suomen kielen opiskelija. Myös hiljainen, mutta tarkkaavaisena mukana.

Muistan Sinut myös, kun tulit sisäänpääsykokeisiin – silloin tuntui, ettet ollut ihan varma, haluatko opiskella suomea ollenkaan vai ehkä ruotsia - tai molempia. Vuodet vierivät ja Sinusta tuli kollega. Olit valinnut urasi ja tuntui siltä, että viihdyit ja sopeuduit pohjoisiin maisemiin sekä Suomeen että Ruotsiin. Tulevaisuus tuntui varmalta, olit asiantuntija monessa ja monelle. Olit edelleenkin usein taustalla, mutta kanssasi oli ilo keskustella.

Sinulla oli paljon sanottavaa ja niin paljon jäi sanomatta – kirjoittamatta. Mutta Sinulta jäi oppilaita, jotka ehkä jatkavat Sinun työtäsi, kulkevat Sinun jälkiäsi – he ovat oppineet Sinulta paljon – he vievät Sinun sanaasi eteenpäin. Se on heille velvoite!

Joskus on parempi jättää sanat pois ja antaa hiljaisuuden puhua!

Kun näin lumen laskeutuvan tammikuussa kaikkien uhrien muistoksi nousseen kynttilämeren ylle, tuli mieleeni Rakel Liehun sanat runosta “Suru ja lumi”, runokokoelmasta “Liian lähellä, liian äkkiä”, jonkatšekinnös löytyy runoantologiasta “Bílé přeludy na vlnách”.

Suru ja lumi,
kieleimme vanhimpia, ugrilaisia sanoja,
tuhansia peninkulmia kuumissa sydämissä vaeltaneita,
suru ja lumi,
avaruuden vapisevat valkeat
vaikenevat tähdet.

Jää hyvästi rakas Jan, jäät sydämiimme! Hilikka

Milý Jane,

promlouvám k Tobě takto, protože jsi stále v mé mysli jako tichý obraz. Našla jsem staré fotografie, na kterých jsi ještě jako student finštiny. Také tichý, ale velmi pozorně naslouchající.

Vzpomínám si na den, kdy jsi přišel na přijímací zkoušky: tenkrát se mi zdálo, že sis nebyl úplně jistý, jestli chceš vůbec studovat finštinu, nebo snad švédštinu – anebo oboje.

Roky ubíhaly a z Tebe se stal můj kolega. Vybral sis akademickou kariéru a zdálo se, že se Ti zalíbila, zabydlel ses obrazně řečeno na severu, jak ve Finsku, tak i ve Švédsku. Budoucnost se zdála být jistá, byl jsi odborník v mnohém a pro mnohé. Stále jsi byl tiše v pozadí, ale byla radost si s Tebou povídat. Měl si hodně co říct, a zůstalo toho tolik, co jsi nestihl vyslovit a napsat.

Zůstali tu však Tvoji studenti, kteří budou pokračovat ve Tvé práci, kráčet dál ve Tvých stopách. Naučili se toho od Tebe hodně a předají Tvůj odkaz dál. Pro ně je to závazek!

Často je lepší slova vynechat a nechat ticho, ať mluví!

Když jsem viděla, jak sníh padá na svíčky, na to moře světla, které z nich vzniklo na památku všech obětí, vybavila se mi slova básně Rakel Liehu „Smutek a sníh“ ze sbírky Příliš blízko, příliš náhle. Český překlad Violy Parente-Čapkové vyšel v antologii Bílé preludy na vlnách.

Smutek a sníh,
nejstarší slova v našem jazyce, ugrijská slova,
putovala v horoucích srdcích tisíce mil,
smutek a sníh,
třepotavé vesmírné plamínky bílé
tichnoucí hvězdy.

Sbohem, milý Jane, zůstaneš v našich srdcích! Hilikka

YRJÖ - ADÉLA - JAGOR

Než se dostaneme k Honzovým vlastním textům, necháme zaznít poezii ve finštině. Finský lektor na FF UK Yrjö Lauranto a studenti Adéla Trejbalová a Jagor Davydzka zarecitují tři básně, jimiž by chtěli vzdát hold svému kolegovi a učiteli.

Adéla

L. Onerva: Kaukainen kevät (kokoelmasta Kaukainen kevät, 1914)

Kerran oli mulla kevät,
onneni on tuo.
Toista kevättä ei nähdä
jumalat mun suo.

Mutta silmissäni siintää
kajo kaunis sen:
ihmisyyden valkenevan
kuva kaukainen.

Päivä suuri silloin paistaa
yli kaiken maan.
Myös ma nousen nurmen alta
silloin laulamaan

Kunnahille, joilla kukkii
turhaks luultu työ,
kera kansan, jonka rinta
vapahasti lyö!

Laulan: kiitän kevähästä,
jonka elää sain,
enemmän, ah, vielä tästä,
iot'en nähnyt lain!

Jagor

Markku Paasonen: Pöydällä (kokoelmasta Aurinkopunos, 1997)

runous?
kukapa siitä pitäisi
maailma vääristyy sen
linssin alla, on
ymmärrettävää että lukeminen
aiheuttaa päänsärkyä

pidän enemmän
yksinkertaisista asioista
mustasta kahvikupista jonka pohja on vielä
mustan kahvin peitossa
lankarullasta joka ei kerro
langanpäättään, paperiliittimistä jotka
ovat niin ohuita ettei niillä
ole mitään erityistä sanottavaa

ne ojentavat jalkansa ja ovat aivan hiljaa
jos ne näkevät unta ne eivät raporto
huone on nyt rauhallinen
vain pientä mutinaa pöydällä
katso ne käpertyvät tähän lähellemme
kuppi, lankarulla ja liitin
kuppi, lankarulla ja liitin

Yrjö

L. Onerva: Ihminen (kokoelmasta Särjetyt jumalat, 1910)

Mikä olen? Tähdenlento
Luojan ikuisessa yössä,
tomujyvä aavan aineen
lakkaamattomassa työssä.

Mutta sentään! Tahdon antaa
hehkun hetkelleni tälle,
tahdon loistaa, tahdon laulaa
kiitoslaulun elämälle.

Tahdon laulaa: mitä siitä,
jos ma lopuin, kussa aloin,
mutta silmänräpäyksen
valokaarin yössä paloin!

Hetken sykin, liekkisydän,
aurinkona maailman oman:
tunsin kauneuden kaipuun,
rakkauden rajattoman.

Alistukaa, avaruudet,
pienen tähden välkynnälle!
Tahdon loistaa, tahdon laulaa
kiitoslaulun elämälle.

LENKA

Lenka Fárová, Honzova kolegyně a kamarádka, která s ním sdílela nadšení pro finskou filologii, pracovnu na FF UK i myšlenky víc než dvacet let.

Jak všichni dobře víte, Honza byl už od studií rozkročen mezi oběma svými studovanými jazyky: finštinou a švédštinou, které posléze propojil v hluboký zájem o menšinovou finskošvédskou literaturu.

První překlady publikoval už jako student. V roce 1999 mu v Almanachu severských literatur vyšly hned dvě povídky: z finštiny přeložil povídku Eily Pennanen "Malá hezká láska" a ze švédštiny povídku Moniky Arenhill "Jako růže pro Astri".

O rok později vyšel Almanach severských literatur (2000) věnovaný výhradně severským autorkám, do nějž už Honza přispěl svým prvním překladem finskošvédské literatury. Jednalo se o povídku Mirjam Tuominen: "Když se Manja uzdravila", z níž přečtu úvodní pasáž.

Mirjam Tuominen: Když se Manja uzdravila

Povídka ze sbírky Nestat se nikým (*Bliva ingen*, 1949)

Jednoho nedělního dopoledne se Claude rozhodl navštívit v nemocnici Manju. Bylo mu jí líto. Vždycky je nám líto lidí, kteří nás milují víc, než my milujeme je. Do našeho soucitu se snadno přimísí i trocha opovržení. Natolik se známe, abychom si uvědomovali, že zřejmě nejsme hodni tak žhavé touhy, tak obrovské vášně a úsilí. A čím víc litujeme, tím víc jsme nuceni pohrdat. Dilema zamilovaného je o to beznadějnější: žhavější touha a marnější úsilí. Jsme stále méně a méně schopni vycházet vstříc, a zamilovaný stále víc a víc miluje právě nás.

Manja milovala Clauda. Čím víc ho milovala, tím méně byl schopen přijímat její vášeň, kterou sám v jednom okamžiku rozmarně vzbudil. Manjina skutečná bytost byla do lásky jakoby zahalena. Žádat po Claudovi, aby Manju miloval, bylo příliš. Viděl nešťastnou, zmatenou bytost, kterou očarovala zlá, posedlá moc – za takovou ji považoval. Jeho lásku vzbudit nedokázala, a protože on sám nemiloval, necítil potřebu objevit skutečnou Manju, skrytou, zahalenou a oblouzněnou.

Zamilovaný člověk se odhalí půvabně, líbezně a přímočaře, pokud je jeho láska opětována. Ale pokud opětována není nebo je opětována jen málo, sotva může zamilovaný vypadat v očích milovaného jinak než zmateně. Pokud má povahu hrdou a mlčenlivou, chová se v blízkosti milovaného plaše, ostýchavě a strnule – nebo naopak příliš živě a falešně rozverně. V každém případě se ale vždycky projevuje nepřírozeně a vyumělkovaně a jen milovaný by mu mohl pomoci, aby se přestal takto projevovat. Ale pokud nechce nebo nemůže, musí se zamilovaný stále snažit skrývat svá přání, a přesto zároveň prosit o jejich naplnění, chce milovaného získat, ale více než jeho chce možná získat sebe sama, získat znovu svou svobodnou, nedotčenou bytost.

MAREK

Jan-Marek Šík, absolvent bakalářského studia finštiny a švédštiny na FF UK, který pokračoval v magisterském a doktorském studiu na Masarykově univerzitě v Brně, kde dnes působí a finskou literaturu vyučuje.

Pro Honzu bylo důležité, kde a co vystudoval. Když musel sepsat svůj medailonek, vždy zmínil, že je „finštinář-švédštinář“. Takto o své finskošvédské cestě mluvil v rozhovoru pro finskošvédské číslo časopisu *Plav* v roce 2022:

„JD: Studoval jsem na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy finštinu a švédštinu. Docházíte na semináře finské literatury, švédské literatury, ale ta finská švédskojazyčná neměla svůj předmět – dnes už jeden volitelný vyučuji. Na jednoho zajímavého finskošvédského autora jsem narazil náhodou. Zdálo se mi perspektivní se na objevenou oblast zaměřit a o onom spisovateli jsem napsal diplomovou práci s obecným úvodem o finskošvédské literatuře. A následně s tématem této literatury i práci disertační. Prostě jsem spojil oba svoje obory studia.“

Těmito slovy jako by trochu chtěl svou „finskošvédskou cestu“ omluvit či ji uvést jako volbu do jisté míry náhodou a v gardu „tak proč ne, když už to vlastně byla přirozená volba“. Snad to odpovídalo jeho naturelu nestavit se příliš do popředí, nevychvalovat se... ale ať už to bylo jakkoliv, ať už si on zvolil téma nebo téma jeho, bylo jasné, že jím žije.

Honza měl také zájem o budoucnost tématu v ČR, který nejlépe zformuloval v momentě, kdy svou monografii *Dějiny finskošvédské literatury* věnoval „všem studentům kombinace finština a švédština, z nichž by snad někdo v budoucnu mohl také začít inklinovat k úchylce finskošvédské.“ Těmto studentům (k nimž se svým způsobem počítám i já) byl vždy nápomocný: měl jsem příležitost s ním spolupracovat na několika projektech či textech věnujících se finskošvédské

literatuře a byla to práce prostoupená nadšením pro věc: naše spolupráce začala tím, že Honza v nakladatelství Pavel Mervart prosadil k vydání román Kjella Westöa Chiméra 38. Já překládal, Honza redigoval a přinášel podněty k tomu, jak co nejlépe zachytit finskošvédskou realitu, která text prostupuje.

Rád bych zde ale přečetl kousek jiného textu, který přeložil Honza – úryvek z Modré matky finskošvédského spisovatele Christera Kihlmana, o kterém Honza hodně psal a který mu byl blízký; úryvek pojednává o vědomí všudypřítomného konce, který může přijít znenadání a jeho ruka nevybírání podle žádné logiky.

Christer Kihlman: Modrá matka

Přeložil Jan Dlask

Měl jsem z toho dobrou náladu, šel jsem a sám pro sebe jsem se pochechtával a byl přesvědčený, že život je krásný. Přesně takhle si člověk mohl představovat věčnost, kdyby chtěl. Nezávazně se v neděli procházet a pozorovat okolí mezi ostatními lidmi, kteří dělají totéž, v zemi bezčasí, která neznala starosti. Nebo smrt. Nebo nějaký konec.

...

Přišli jsme mezi hroby chudých. Ven z lesa mezi stromy, pryč od velkých náhrobních kamenů z mramoru a žuly, na žhnoucí slunce, na suchou zem s malými jednoduchými kameny a kříži ze dřeva. Přímo před námi právě před chvílí někoho pohřbili. Ležela tam malý kupka čerstvých květin a pod ní v rakvi mrtvý dělník nebo mrtvá dělníková žena. Nebo prostě někdo. Cesta se teď začala svažovat dolů a zahýbala doleva. Z velké výpadovky směřující na východ sto metrů odtud vpředu se ozýval hukot dopravy. Měli jsme ujít kousek podél ní a potom uhnout doprava a jít nahoru do kopce a pak už bychom pomalu byli na místě ve vilové čtvrti, kde bydlela babička. Pár metrů od hrobu zahaleného květinami jsme se zastavili. Rozhlížel jsem se přes širokou loučku zasvěcenou mrtvým, která se mírně

svažovala. Tu a tam kameny a kříže a květiny, pak malý travnatý násep a na jeho druhé straně nízká kamenitá zeď. Za zdí borovice a mezi jejich kmeny probleskovaly jednoduché dřevěné vilky. Ještě dále se tyčil tovární komplex naší textilky Suomen Vaatetus, ohromná bíle omítnutá budova o čtyřech patrech, kde se bez přestání pracovalo. I teď. Obloha byla tak modrá, bylo tak teplo a ticho a skrze to ticho se z dálky ozývalo hučení aut se svátečními výletníky.

„Proč je tam tolik květin?“ ptal se Jocke.

„Právě tam někoho pohřbili.“

„Někoho mrtvého?“

„Ano, mrtvého.“

„To tam teď zetleje? Spí teď?“

„Ano, zetleje.“

„Tati?“

„Copak?“

„Já nechci umřít.“

„Ne, Jocke, na to nemysli, budeš žít ještě dlouho.“

„Ani ty nesmíš umřít. Ani máma. A ani Marina.“

„Ne, nikdo z nás neumře.“

„Víš to určitě?“

„Určitě, Jocke.“

„Ale tati?“

„Copak...“

„Možná někdy...?“

„Někdy ano, to je jasné, ale bude to ještě trvat hodně, hodně dlouho, dokud, víš... smrt je... rozumíš... nejdřív člověk musí...“

VIOLA

Viola Parente-Čapková, profesorka finské literatury na Univerzitě v Turku, Honzova učitelka a později kolegyně.

Jan Dlask, veskrze dobrý člověk – takto vystihl Honzův kamarád Martin Valášek podstatu Honzovy bytosti. K této charakteristice je možno mnohé dodat, vystihuje však to nejdůležitější, co s Honzou odešlo.

Jeho památku je třeba ctít a připomínat nejen nyní, ale trvale. Některé vzpomínky na Honzu už vyšly, jiné jsou vtisku a další se plánují – a tak je to dobře. Paměť má být dlouhodobá, trvalá, a to jak v konkrétním, tak v obecnějším slova smyslu. Naštěstí nám zůstaly Honzovy texty, o kterých je a bude možno debatovat, připomínat je, v kruhu Honzových kolegů, přátel a studentů, těch současných i budoucích.

Vzpomínky Honzových nejbližších kolegů, přátel a učitelů je naštěstí možné vtělit do nekrologů a publikovaných textů. Ráda bych teď využila této příležitosti k tomu, aby alespoň stručně zazněly i bezprostřední vzpomínky Honzových finských kolegů a známých. Po 21. prosinci se v e-mailové diskusní skupině finské Literárněvědné společnosti (Kirjallisuudentutkijain Seura) objevilo více reakcí na tragické události v Praze, samozřejmě především v souvislosti s Honzovým odchodem. Společnost zaslala do Prahy společnou kondolenci a kondolence a osobní dopisy zaslali někteří finští kolegové i jednotlivě. Zde je několik reakcí kolegů v e-mailové výměně :

”Jan oli mitä ihanin, avuliain ja sydämellisin ihminen, joka osallistui myös KTS:n toimintaan osallistumalla esimerkiksi seminaareihin. Hän oli aina tosi kannustava!”

”Jan oli inhimillinen, lämmin ja sydämellinen, sanalla sanoen hyvä ihminen, hyvä ystävä ja kollega.”

”Jan oli meillä vierailevana tutkijana 2000-luvun alkupuolella ja tunsin hänet niiltä ajoilta, lisäksi

tapasimme useissa konferensseissa. Hän oli mitä mukavin kollega, ystävällinen, huomaavainen ja hyvin kiinnostunut kaikesta siitä, mitä muilla tutkijoilla oli hänen tutkimukseensa annettavaa. Hänen Henrik Tikasta ja Christer Kihlmanin koskeva tutkimuksensa on antoisaa luettavaa ja avaa monia, uudenlaisia näkökulmia suomenruotsalaiseen kirjallisuuteen.”

Spojení odborné erudice s lidskostí a důrazem na etické hodnoty vyzdvihují všichni, kdo Honzu znali. Je tedy případné zakončit úryvkem z nekrologu, který vyšel finsky v novinách Turun Sanomat a v pozměněné podobě švédsky v deníku Hufvustadsbladet:

“Jeho nadšení pro literaturu bylo příkladné. Jan byl humanista a filolog v tom nejlepším slova smyslu, s důrazem na lidskost, empatii i lásku k jazyku, kultuře a historii.”

A na úplný závěr slova básně Heleny Sinervo...

Jak je sníh, nekonečný a neuhýbající světlu,
navátý do vzpomínek,
Z vozů je slyšet pláč, hned však zamrzne
do mlčenlivosti sněhu,
kterou paměť žene tam, kde se ty a já setkáme.
Kroky křupou dokola kolem vozů,
hlas přece doléhá do útočiště snu,
kam mě teď následuješ,
když sněžná němota dostala jméno.

MICHAL K.

K otázkám postavení menšin se Honza vyslovil v nejednom ze svých odborných článků i ve svých publicistických textech. Toto téma do jisté míry sdílel i s kolegou Michalem Kovářem, který se odborně věnuje zejména starší finské literatuře, ale také sámské menšině a její literatuře i literaturám dalších ugrofinských národů.

Honza neměl rád nefunkční analogie užívané v žurnalistice. Vymezoval se například proti spojování českých „komoušů“ a finských komunistů, české SPD, stranou již za hranou, a na hraně slušnosti se držících Perussuomalaiset či Sverigedemokraterna. Většina Honzových novinových příspěvků je tak reakcí na nějaký žurnalistický lapsus s příčinou v neznalosti. Sám se pak zdržoval silných tvrzení a zůstával raději u výčtu možných faktorů. Následující úryvek je toho příkladem:

“Autor/ka článku hledající historické paralely budoucího rozpadu Ruské federace zmiňuje také vyhlášení tzv. Idel-Uralského státu s centrem v Kazani z roku 1917. Ten měl sjednocovat Tatary, Baškirce, Čuvaše a povolžské Němce. I tato zmínka u mě asociovala jistý titul finské literatury, respektive esejistiky. Ville Ropponen [...] v esejistickém textu Uralské okno [...] událost popisuje také [...], mezi dotyčnými národnostmi ale korektně zmiňuje také ugrofinské Mordvince, Marijce, Udmurty Komijce, kteří na území Ruska dodnes žijí. Ugrofinové (mezi které patří také mj. Maďaři, Finové, Estonci a Sámové) pak společně s jazykově příbuznými Samojedy vytvářejí nadřazenou skupinu uralskou, od jejíhož názvu je odvozen i titul pisatelova díla.

Ropponen patří k těm, kdo ještě nevzdal pozapomenutou myšlenku ugrofinské, respektive uralské vzájemnosti. Pro pojednání jeho námětu, který kombinuje odbornou i osobní rovinu, je právě beletrizující žánr eseje ideální. [...]

Jeho kniha je ale určena také těm, kteří chtějí „zevnitř“, z pohledu jeho národnostních menšin, poznat dnešní Rusko; jak uvádí text na obálce, „Rusové je znát nechtějí, nicméně se zdá, že právě uralské národy jsou jakýmsi jejich podvědomím a že bez skutečného přiznání uralské kulturní a jazykové autonomie nebude Rusko svobodné“. Uralské menšiny se na vytváření Ruska podílely od počátků, pocházelo z nich několik výrazných kulturních osobností, které dnes běžně označujeme prostě jako Rusy (Gorkij či Jesenin). Bolševická národnostní politika 20. let dovolila kulturám minoritních národů rozkvést, po roce 1928 se ale stalinský teror a čistky týkaly i Uralců. Krátké znovunadechnutí znamenala éra Jelcinova, s Putinovým nástupem k moci na počátku 21. století však byla v oblastech uralských národů opozice i svoboda slova potlačena stejně tak jako kdekoliv jinde v Rusku: „ugrofinský nacionalismus“ v dnešním státě údajně zasahuje do práv Rusů, neboť jim vnucuje cizí etnicitu a narušuje jednotu státu. Jelikož za ním stojí snaha Finska, Estonska a Maďarska dostat se k nerostnému bohatství země, podporovaná Spojenými státy a Británií, je „oprávněně“ pod drobnohledem FSB. [...]

Na jednu stranu by rozpad Ruska mohl přivodit kýžené výrazné snížení potenciálu jeho nástupnických států vojensky napadat státy sousední – na stranu druhou předpoklad, že i třeba neřízený rozpad nejrozlehlejší země světa je pro jeho sousedy i další státy jednoznačně pouze pozitivní záležitostí, není úplně racionální. V dnešní Ruské federaci tvoří neruská část obyvatelstva dvacet procent, zatímco v Rusku carském a v Sovětském svazu to byla polovina i víc. Rusifikace [...] pak má mnohem výraznější potenciál. Lze v této situaci očekávat nějaký výrazný národnostně podmíněný separatismus, který by vyústil do rozpadu země? Bude neruským menšinám inspirací masové přecházení z ruštiny na ukrajinštinu, kterého jsme svědky u dosavadních ruskojazyčných Ukrajinců?”

MICHAL Š.

Žij! Chvilé kouzelná uplyne...

Vzpomínka na Jana Dlaska od jeho studenta, kolegy a kamaráda Michala Švece.

Letos v červnu uplyne dvacet let od chvíle, kdy jsme se s Honzou setkali vůbec poprvé. Bylo to roku 2004 u přijímacích zkoušek na finštinu, Honza seděl v komisi. Na to, co mi tehdy říkal, už si nevzpomínám. Pamatuji si jen, že mě tehdy na finštinu vzali, což mi udělalo radost.

Mnoho dalších našich setkání a rozhovorů – a že jich za ta léta bylo! – si ale vybavuji dobře. Můj skvělý učitel se postupem času stal mým skvělým kolegou i skvělým kamarádem. Kromě všeho toho, co mi vštípil o finské literatuře, bych rád připomněl, co jsem se od něj naučil tak nějak mimoděk, ale o to podstatnější to možná je.

Jednak že i velké a komplikované věci lze sdělovat bez použití komplikovaných a zdánlivě učených slov. Honza cizí slova neměl zrovna v oblibě, ve vlastních textech se jim většinou vyhýbal, totéž dokázal vyjádřit bohatou češtinou. Text není o nic vědecktější jen tím, že do něj přepíšete polovinu slovníku cizích slov.

Tím druhým, čeho jsem se na Honzovi vždycky vážil, je, s jakou péčí a respektem se věnoval všem svým studentům. Už od prvních chvil je bral jako rovnocenné partnery, rád s nimi diskutoval, velmi bedlivě pročítal všechny texty, které mu odevzdali, a přemýšlel o nich, i když se často jednalo jen o banální (a ne vždy dvakrát zdařilé) seminární práce. Díky svému přístupu se od svých studentů sám dokázal také učit. Máloco je pro vysokoškolského studenta tolik motivující.

Postupem času jsme spolu také začali překládat finskou švédskojazyčnou poezii. Naší vůbec první společně přeloženou básní je Labuť od Johana Ludviga Runeberga. Překládal jsem ji pro svou diplomovou práci, kterou mi Honza velmi svědomitě vedl. Když jsem se ji rozhodl daleko později zařadit do vznikající antologie

finské lyriky, na naší tehdejší spolupráci jsem malinko pozapomněl a jako překladatele uvedl jen sebe. V redakčních poznámkách se ale Honza nezapomněl s lehkou jízlivostí, ovšem laskavou, připomenout: „Stouhle jsem ti ale taky trochu pomáhal.“ A měl pochopitelně pravdu. Báseň je v knize uvedená, jak má, s oběma překladateli:

Johan Ludvig Runeberg

Labuť

(přeložili Michal Švec a Jan Dlask)

Od břehu jarních červánků
se labuť snáší níž.
Radostně slétá na vodu
a pěje plujíc již.

Jak krásný, zpívá, sever je
a nebe severní,
když dlouhý den spát pomine
a letní slunce bdí.

Všech břízoví a olšin stín
je hluboký, tmy pln,
je zlatý lesk všech zátočin
a chladná každá z vln.

Jak nekonečně šťasten ten,
kdo přítele zde má,
do rodné země víry, sem,
se toužně vracívá!

Od vlny k vlně píseň zní,
ta chvála bez příkras,
na prsou družky svojí zní
a zpívá labuť zas:

Ač snění tvého života
zavanou stovky let,
na severu směls milovat
a v jaru jeho pět.

Naše profesní cesty se protnuly především v době, kdy jsem na FF UK studoval doktorát. Hotová disertační práce z toho nakonec nebyla, ale vznikla jiná, možná daleko důležitější kniha – *Bílé preludy na vlnách*. Antologie finské lyriky (2020). Byl to výstup z tříletého projektu, kterého se Honza účastnil jako vedoucí řešitelském týmu. Společně jsme připravovali a vedli přednáškový cyklus o dějinách finské lyriky a překladatelské semináře, pátrali po starších českých překladech finské poezie a především pracovali na knize – vybírali do ní texty a některé – švédskojazyčné – společně překládali. Celou antologii Honza také pečlivě redigoval.

Mrzí mě, že naše překladatelská spolupráce vyústila jen v těch pár textů, které jsou v knize otištěné, byl bych toho s ním rád přeložil daleko víc. Vytvořili jsme totiž vpravdě funkční překladatelský organismus. Honza do něj přispěl svým lingvistickým a literárněhistorickým mozkiem a já svým básnickým střevem. Pro má přebásnění Honza chystal nesmírně precizní podstročniky, dlouze uvažoval doslova o každém překládaném výrazu, všech jeho možných významech, mnoho textů dokonce konzultoval s rodilými mluvčími a odborníky na finskošvédskou literaturu. Taková svědomitost se jen tak nevidí.

O každé jednotlivé básni, na které jsme společně pracovali, jsme si vyměnili řadu e-mailů. A ačkoli se jednalo i o několik století staré texty, psali jsme si často s nadsázkou a humorem, polohám Honzovi tolik vlastním. Důkazem budiž výňatek z naší e-mailové korespondence k textu Šampaňské víno od Franse Mikaela Franzéna. Jak je vidět, i o tak vážných věcech jako je švédskojazyčná poezie finského preromantismu se s Honzou dalo komunikovat s neuvěřitelnou lehkostí a vtipem. Je to sice báseň pijácká, ale vzhledem k tématu pomíjivosti, prchavosti a carpe diem myslím více než vhodná i pro tuto příležitost.

Výňatek z e-mailové korespondence Jana Dlaska (JD) a Michala Švece (MŠ) o výběru a překladu básně F. M. Franzéna Šampaňské víno do antologie Bílé preludy na vlnách.

31. 5. 2020, JD: Ahoj Michale, psal jsi, že mám vybrat jednu krátkou báseň od Franzéna – je tedy ještě volný prostor? Měj se zatím, Honza

31. 5. 2020, MŠ: Ahoj Honzo, nějakou miniaturu od Franzéna bychom zařadit ještě mohli (antologie se nám sice docela nafoukla – na asi 200 textů, ale většinou jsou do jedné stránky, tak by to neměl být problém). Kdybys našel něco příznačného kolem 8–16 veršů, rád to do knížky přidám. Pěkný nedělní večer přeju, Michal

19. 6. 2020, JD: Ahoj Michale, možnost ještě jedné básně od Franzéna: Je báseň Selma, která by byla výborná (o Selmě on mj. píše i v Tváři, to byla prostě ta jeho múza), nicméně, nemá 8–16 veršů, ale 40. Zdravím JD

21. 6. 2020, MŠ: Ahoj Honzo, s tím Franzénem – kdybys mohl vybrat něco hodně krátkého, ideálně třeba 12 veršů +/- 4, tak by to bylo fajn. A možná raději něco bez Selmy, jednou bude stačit :-) Pěkný nedělní večer! Michal

24. 6. 2020, JD: Ahoj Michale, dořešení Franzéna: spektrum jeho básnictví je ohromné, nicméně ony zásadní texty u něj jsou dost dlouhé, tj. již nic pro naše účely. Co bych ale navrhnul, je jeho údajně nejznámější pijácká píseň Šampaňské víno, kdybys nic neměl proti tomu, aby i tento žánr byl v antologii zastoupen: 12 veršů. Přijde mi to hlavně zajímavá variace co se týče metra a rýmu. Mohu to nejdříve rozebrat, než se pro to definitivně rozhodneme. Zdravím, JD

24. 6. 2020, MŠ: Ahoj Honzo, pijáckých písní není nikdy dost, jsem pro! Myslím, že Franzén psal docela často takhle příležitostné texty, tak souhlasím, aby vedle vážného náboženského preromantismu byl zastoupen i tenhle žánr. A o pití toho v antologii pravda zatím moc nemáme, což finskou lyriku dost zkresluje. Tak se klidně

můžeš pustit do podstročniku, rád si pak k přebásnění otevřu nějaký ten sekt... Michal

15. 7. 2020, MŠ: Ahoj Honzo, jak jsi na tom prosím s podstročníkem k Franzénovu Šampaňskému? Ostatní texty už máme skoro všechny hotové. Zdraví, Michal

16. 7. 2020 JD: Ahoj Michale, Ty už si chceš dát ten sekt, to já jsem Tě prokoukl. Dobře, ale s mírou! Zrovna včera jsem k tomu dostal konečné vysvětlivky od rodilého mluvčího, takže posílám. Já se hodně snažím úplně přesně vystihnout ten význam, což pak samozřejmě není pro přebásnění to nejpodstatnější. Význam je někdy i ne úplně jasný, může být i záměrně dvojí. Zdravím moc, Honza

20. 7. 2020 MŠ: Ahoj Honzo, posílám zpracované Šampaňské víno – tedy čistě literární. Přiznám se, že některé verše byly trochu enigmatické, tak jsem se to pokusil aspoň zaonačit, aby se to dalo číst různě. Je tam pár významových posunů kvůli rýmu atd., ale u pijácké písni to snad tolik nevadí. Díky a kippis! Michal

Frans Mikael Franzén
Šampaňské víno
(přeložili Michal Švec a Jan Dlask)

Pij! Než se bublinky perlivé
vytratí: pij!
Pospěš! Nač prchavou vznešenost vzývat?
Rozum radš v opojném moku ted' skryj.
Blázen se na pěnu nemůže vynadívát
pak pije vodu – to v paměť si vryj.

Žij! Chvilé kouzelná uplyne,
vyšumí: žij!
Úsměšky, city nech poškádlit chvíli,
pak nápoj vybraný do hrdla vlij.
Vychutnej požitek, když radost sílí,
zátká je v oblacích, tak zakloň šj.

Hned země radostí rozkvetě
 opojnou: hned!
V naději vzrušené mládenec trne,
 z hroznů ho nejsladší omámil med;
jak růže v rozpuku z úst se cos hrne
 a pak to odletí v nebeský svět.

BÁRA

Za velmi podstatnou součást své práce Honza vždy považoval i popularizaci svého oboru v podobě recenzí na překlady severské beletrie i non-fiction, různých aktualit i studií, které pravidelně publikoval mj. v časopisu Tvar, v revue Souvislosti či v internetovém literárním časopisu iLiteratura.cz. Nepsal však jen o čistě literárních tématech. Jako homo politicus se aktivně zajímal o současné společenské i politické dění jak na severu Evropy, tak v Česku, o čemž svědčí řada jeho textů zveřejněných např. v časopisu Přítomnost.

Z velkého množství Honzových publicistických příspěvků v českém tisku vybrala ukázky Barbora Skálová, která kromě finštiny vystudovala historii, a zvolila téma finského a českého školství, kterému se Honza, koneckonců jako celoživotní vysokoškolský pedagog, dlouhodobě a systematicky věnoval a vždy v severských zemích hledal inspiraci pro naše podmínky.

Na Honzu mnozí z nás asi vzpomínají především jako na učitele. Učitele laskavého, i když někdy trochu hnidopišského, učitele zcela ponořeného do svého oboru, ale přesto s potměšilým, až rošťáckým smyslem pro humor. A přestože si ho všichni pamatujeme jako staromilce v tom nejlepší slova smyslu, svými názory na společenské dění byl člověkem moderním a progresivním. Jako učitel se velmi zajímal o školství a jistě nikoliv jen proto, že měl přímo před očima celým světem vzývané školství finské. Byl velmi kritický ke zkostnatělému školství českému, které se reformuje až zoufale pomalu, a často a rád o něm mluvil i psal. Ještě minulý rok byl velmi zklamaný z toho, jak málo se české školy změnily od doby, kdy do nich chodil on sám. Na tu dobu uměl vzpomínat s jemnou, ale pichlavou ironií:

„Bylo by zajímavé provést nějaký relevantní a objektivní průzkum na téma, co si kdo ze střední školy vlastně pamatuje (...). Sám bych dal dohromady některé mnemotechnické pomůcky na periodickou soustavu prvků. Nepamatují si šestnáct sovětských

hospodářsko-průmyslových regionů ani roky vládnutí všech Přemyslovců, ale možná bych si vzpomenu i na všechny zakroužkované letopočty, např. na polsko-litevskou personální unii (1569), i když jsem ji nikdy nepotřeboval. Vybavuji si autory i ruské knihy, které jsem musel (česky) přečíst jako povinnou četbu, neboť ruštinář byl náročný a čtenářské deníky pravidelně kontroloval. V případě češtiny se raději nehodlám šířit, protože češtinářky tak přísné nebyly.“

Honza byl zavilým nepřítelem českého školometství, přestože tohle krásné staročeské slovo měl velmi rád.

„Před vícero lety Jiří Kostečka z Asociace češtinářů označil naši středoškolskou výuku literatury (tj. české a tzv. světové) téměř za „rodinné stříbro“, které nám všude jinde závidí (tato koncepce je však mj. ve Finsku úplně stejná). Vzpomněl jsem si při tom na soudobé příručky pro přípravu k maturitě z češtiny, kde jsou autoři a díla prezentováni v podobě neskutečně dlouhých telefonních seznamů a je v nich převypravován děj některých z dotyčných děl (mohu-li soudit, tak místy zcela chybně) (...) každopádně bych ale to naše „stříbro“ sám označil spíše za rudu – v té ohromné změti informací ty podstatné určitě jsou, ještě jsme ale nezjistili, jak je vytěžit.“

Skutečnou intelektuální svobodu Honza zažil až na univerzitě, s níž pak spojil celý svůj profesní život:

„Když jsem si při zkoušce z literatury v prvním ročníku na vysoké škole spletl renesanci a osvícenství (za což by na střední škole zjevně bylo okamžitě nedostatečné hodnocení), zkoušející se shovívavě usmála a říkala, že se omlouvat nemusím, že jsem jen zkažený naší českou střední školou. Univerzitní studentskou konferenci zase moderovala studentka pátého ročníku oboru anglistika, která za *if* ve vedlejších větách podmínkových sázela *will*, a konference se kvůli tomu nezhroutila. Nebyl na ní jediný rodilý mluvčí – a i kdyby byl... Je mi znám případ, kdy Češka, připravující se na soubornou jazykovou zkoušku z angličtiny ve Velké Británii, přišla za svým

vyučujícím konzultovat vedlejší věty podmínkové. Chvilí na věc nejistě hleděl a pak jí řekl, že něco takhle těžkého v testu určitě nebude.“

Přestože Honza profesně zakotvil ve vzdělávání vysokoškolském, velmi ho trápila vzdělanostní nerovnost, která je v České republice už od nejnižších stupňů jedna z nejhorších mezi zeměmi OECD. Štvalo ho to zvláště v kontrastu se situací ve Finsku a Švédsku a snažil se do veřejného prostoru dostat příklady toho, že věci se dají dělat i jinak.

„Jako symbol školských reforem ve Švédsku bývá uváděn známý sociálnědemokratický volební plakát z doby před úspěšnými parlamentními volbami z roku 1948. V jeho popředí je vyobrazen mladý dělník a pod ním je tento text: „Nadaný, ale chudý – dejte také jemu stejnou šanci.“ Populární stranický program kombinoval vizi lepšího vzdělávání pro všechny nehledě na sociální původ. A jak to vypadá v ČR? Při přípravě k přijímacím zkouškách je běžné, že se schází celá rodina a společně počítá složité příklady z matematiky. Kdo si svépomocí dítě poctivě k přijímačkám nadřiluje, kdo má rodiče – vysokoškoláky s patřičnou kvalifikací, ke kterým může potomka na češtinu a matematiku posílat, nebo kdo mu zaplatí doučování, má šanci, že se na střední školu dostane. Kdo to neudělá či na to nemá, pak touto šancí nedisponuje. Jak dokládá statistika, Česká republika tvoří v tomto smyslu mezi všemi ostatními zeměmi extrém. Nikde jinde než v Česku tolik neplatí, že mají-li vaši rodiče vysokoškolské vzdělání, je velmi pravděpodobné, že rovněž vy je mít také budete. Mají-li vaši rodiče jen základní vzdělání, je rovněž velmi pravděpodobné, že vy budete mít jen vzdělání základní. Takto to v českém školství vypadá třicet let po revoluci.“

Přestože jeho osobně se téma netýkalo, loňská vyhrocená situace s přijímacími zkouškami na střední školy ho velmi zlobila. I letos – právě touto dobou – by nejspíše napsal podobně kritický text.

“Z „inspirativnosti finského školství“ se už stačilo stát mediální klišé, kterým se ohání kdekdo – což je nesmírná škoda. Je totiž zajímavé se podívat, jak Finové řeší právě neuralgičnost přechodu mezi základní a střední školou. V čem je tedy rozdíl? Jednak v počtu možných přihlášek, který je ve Finsku mnohem vyšší než u nás. Jednak v tom, že tam na rozdíl od Česka nerozhodne o přijetí či nepřijetí výkon jednoho dopoledne z matematiky a mateřštiny, ale výkon z celého pololetí z předmětů vícero.

Proč ale ve Finsku není přijímací zkoušky potřeba? „Mezi školami v celé zemi nejsou rozdíly co do kvality výuky, učitelů nebo vybavenosti. Finští rodiče nemusí mít starost o výběr elitní školy pro své děti, jako je tomu v jiných zemích.“ Desítka z jedné finské školy (tj. naše jednička) je srovnatelná s desítkou z jakékoliv finské školy jiné. Jedním ze základních rysů finského školství je totiž také to, že se v něm prosazuje především princip rovnosti. Škola se zaměřuje na to, aby co nejlepších úspěchů v učení dosahovali všichni žáci, a nikoliv jen ti nejnadanější. A v tomto smyslu školské úřady paralelně nedovolí ani to, aby úroveň celé jedné školy poklesla pod úroveň škol jiných. Je to rovnostářství? Ano. Otázkou jen je, zda se u nás talenty uplatní lépe než ve Finsku. Možná ano, pokud mají stran svého školního vzdělávání aktivní, cílevědomé, obětavé a movitější rodiče. Pokud je nemají, jejich šance se prosadit je výrazně menší.“

Honza byl veřejným intelektuálem, který s poctivou erudicí komentoval a glosoval českou společnost a měl tu velkou výhodu, že viděl dál než na českou náves a rybníček. Byl sociálně citlivý, na českou společnost tak akorát rozzlobený, severské země si nijak neidealizoval, ale uměl najít přesně ta správná místa, z nichž by mohla česká společnost čerpat inspiraci. Takových lidí je vždycky příliš málo. I tohle je jeden z důvodů, proč nám bude tolik chybět.

Na závěr vkládáme dva nekrology, které o Honzovi napsali jeho kolegové a přátelé.

Jan Dlask (5. 9. 1973 – 21. 12. 2023)

Se smutkem, který slovy vůbec nelze vyjádřit, vzpomínáme na našeho dlouholetého kolegu, kamaráda a přítele, literárního vědce a učitele Mgr. Jana Dlaska, Ph.D. Byl to člověk neokázalý, originální a hlavně laskavý. Jeho život, zasvěcený především tvůrčí vědecké práci a pedagogickému působení na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, byl nesmyslně přerván 21. prosince 2023.

Jan Dlask se narodil v roce 1973 v Pardubicích. Po maturitě na tamním gymnáziu se přihlásil na magisterský obor finština-švédština, který v roce 2000 absolvoval státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce na téma Finskošvédský spisovatel Christer Kihlman a společenská problematika v jeho díle. O dva roky později se pustil do doktorského studia oboru Germánské literatury a do psaní práce disertační, kterou zasvětil všestrannému zmapování a analýze debaty mezi dvěma finskošvédskými autory: Christerem Kihlmanem a Henrikem Tikkanenem. Disertaci obhájil v roce 2010 a k oběma svým oblíbeným spisovatelům a jejich dílu se následně často vracel.

Vědecky byl díky své jazykové kombinaci vždy rozkročen mezi finskou a švédskou, resp. skandinávskou literaturou, jejich ideální propojení našel ovšem v literatuře finskošvédské. Literárněsociologickou sondu do jejich poválečných dějin, kterou provedl v disertaci, následně rozšířil ve svém postdoktorském projektu podpořeném v letech 2014–2016 Grantovou agenturou ČR, jehož hlavní výstup představovala monografie Dějiny finskošvédské literatury v perspektivě bourdieuovské sociologie (2018). Postupem času bourdieuovskou inspiraci a zaujetí finskošvédskou literaturou přenesl na obecnější rovinu zájmu o menšinové literatury a život etnických menšin, ať už se jednalo o sámskou menšinu na severu Evropy či o ugrofinské menšiny žijící na území

Ruska. Tento zájem logicky vyplýval z Janova sociálního cítění a smyslu pro spravedlnost, které u něho šly ovšem ruku v ruce s kritičností vůči nebezpečně naivním utopiím. Kromě toho publikoval články o moderní finské literatuře, v posledních letech zejména o dílu Míky Waltariho, o literatuře brakové, zvláště tradici švédské detektivky, či o recepci finské literatury v českém prostředí z hlediska literární sociologie.

Od roku 2002 Jan Dlask vyučoval kurzy finské literatury a překladatelské semináře na oddělení finštiny, resp. finských studií, a to nejprve v rámci Ústavu obecné lingvistiky, od roku 2015 v Ústavu germánských studií. Od září 2023 oddělení finských studií ÚGS vedl. Ke studentům přistupoval se stejnou poctivostí a otevřeností jako k vlastním vědeckým tématům. Byl vždy systematický, pečlivý a nápomocný. Vedl desítky bakalářských a diplomových prací na nejrůznější literární a kulturně-literární témata, napsal také řadu oponentských posudků na závěrečné práce zdejších studentů skandinavistiky či oboru baltistika na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Překladatelské práci se sám věnoval spíše okrajově, o to více k ní však vybízel studenty, jimž byl vždy připraven pomoci jako konzultant či autor podstročnicku. Redakčně se podílel na dvou čtenářsky velmi úspěšných studentských antologiích povídek: *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy* (2016) a *Za letních nocí se tu nespí lehce* (2019). Byl také součástí širšího týmu, který pod vedením jeho bývalého žáka Michala Švece přeložil a k vydání připravil antologii finské lyriky *Bílé preludy na vlnách* (2022).

Za velmi podstatnou součást své práce Jan Dlask vždy považoval i popularizaci svého oboru v podobě recenzí na překlady severské beletrie i non-fiction, různých aktualit i studií, které pravidelně publikoval mj. v časopisu *Tvar*, v revue *Souvislosti* či v internetovém literárním časopisu *iLiteratura.cz*. Nepsal však jen o čistě literárních tématech. Jako homo politicus se aktivně zajímal o současné společenské i politické dění jak na severu Evropy, tak v Česku, o čemž svědčí řada jeho textů zveřejněných např. v časopisu *Přítomnost*. Ve

svých člancích často obě prostředí trefně srovnával, kriticky hodnotil a hledal vhodné inspirace pro českou politickou scénu, školský systém i akademické prostředí. Spolupracoval také se Skandinávským domem, kde býval hostem různých literárních pořadů či diskusí.

Vyjmenovat vše, čím Honza žil, bohužel daleko přesahuje rozsah tohoto textu. Kromě literatury a politiky měl tento hrdý Pardubičák rád vlaky, hudbu kapely Mňága a Žďorp, finské dehtové pastilky a moučníky všeho druhu. Je těžké pochopit, že náhlý tragický odchod empatického kolegy a oblíbeného učitele Jana Dlaska, toho dobrého, mile staromódního člověka pevných zásad, je definitivní. Z množství zpráv, projevů účasti a vzpomínek, které stále přicházejí nejen z České republiky, ale i od kolegů z mnoha finských, švédských, polských či německých univerzit, od dávných absolventů i současných studentů, je jasné, že důležitým členem finštinářské rodiny i širšího severogermánského (nejen) akademického společenství bude i nadále.

Nezapomeneme.

Za kolegy a přátele

Lenka Fárová, Michal Kovář, Viola Parente-Čapková

<https://fin.ff.cuni.cz/cs/2024/01/15/jan-dlask-5-9-1973-21-12-2023/>

Turun Sanomat 11. 1. 2024

Jan Dlaskin muistokirjoitus: Prahnan ampumisissa traagisesti joulun alla menehtynyt kirjallisuudentutkija oli tunnettu myös Turussa

Jan Dlask teki yhteistyötä niin Turun yliopiston kuin Åbo Akademin kollegojen kanssa.

Kirjallisuudentutkija, filosofian tohtori, Kaarlen yliopiston Suomen kirjallisuuden lehtori ja suomen oppiaineen johtaja Jan Dlask menehtyi traagisesti Prahnan ampumisissa 21. joulukuuta 2023. Hän oli 50-vuotias, syntynyt 5. syyskuuta 1973 Tshekissä (silloisessa Tshekkoslovakiassa), Pardubicessa.

Dlask opiskeli suomea ja ruotsia Prahnan Kaarlen yliopistossa 1992–2000; myöhemmin hän opiskeli myös teologiaa. Hän valmistui filosofian maisteriksi vuonna 2000 ja väitteli filosofian tohtoriksi 2010.

Vuosina 2002–2023 hän toimi lehtorina Kaarlen yliopiston suomen oppiaineessa sekä tunti- ja vierailevana opettajana muissa Tshekin yliopistoissa.

Hän on toiminut myös kääntäjänä ja toimittajana. Aktiivisena lehtikirjoittajana hän on osallistunut suomalaisen, ruotsalaisen sekä laajemmin pohjoismaisen kirjallisuuden ja kulttuurin, mutta myös historian ja politiikan tunnetuksi tekemiseen Tshekinmaassa.

Jan Dlask oli aina omaperäinen ajattelija, oman tiensä kulkija. Jo opiskeluaikana hän kiinnostui suomenruotsalaisesta kirjallisuudesta ja hänen pro gradu -työnsä käsitteli Christer Kihlmania ja tämän tuotannon yhteiskunnallisia aiheita. Hän suuntautui kirjallisuuden sosiologiaan ja löysi varsinaisen teoreettisen pohjansa Pierre Bourdieun ajattelusta.

Tutkimuksissaan hän yhdisti tulkinnallisen otteen vastaanottotutkimukseen ja kirjallisen kentän tutkimiseen. Tämä näkyy varsinkin Dlaskin väitöskirjassa, jonka hän omisti Kihlman–Tikkanen-debatin monipuoliselle analyysille.

Kiinnostus kirjallisuushistoriaan huipentui Dlaskin habilitaatiota varten kirjoittamaan monografiaan *Dějiny finskošvédské literatury v perspektivě bourdieuovské sociologie* ("Suomenruotsalaisen kirjallisuuden historia bourdieu'laisen sosiologian näkökulmasta", 2018).

Kirja ei ole vain ensimmäinen suomenruotsalaisen kirjallisuuden historia tshekin kielellä, vaan myös tärkeä kontribuutio kirjallisuushistorialliseen metodologiseen keskusteluun.

Viime vuosina Dlask laajensi kiinnostustaan vähemmistöjen kulttuureihin kuten saamelaiseen ja suomalaisugrialaisten kansojen kirjallisuuksiin.

Jan toimi pidettynä ja innostavana opettajana Kaarlen yliopistossa yli 20 vuoden ajan ja kasvatti usean opiskelijasukupolven. Tällöin hän teki yhteistyötä skandinavistiikan sekä Tshekin kirjallisuuden kollegojen kanssa.

Jan tunnettiin aktiivisena konferenssiosallistujana ja keskustelijana ja hänellä oli laaja yhteistyöverkosto Suomessa, Ruotsissa sekä Keski-Euroopassa. Hän vieraili tutkijana Ruotsissa Lundissa ja Suomessa Helsingissä Svenska Litteratursällskapet i Finland -seuran stipendiaattina.

Useampaan otteeseen hän oleskeli Turussa (pisimpään vuonna 2009), missä hän teki yhteistyötä sekä Turun yliopiston että Åbo Akademin kollegojen kanssa.

Jania muistellaan kaikkialla sydämellisenä, lämminhenkisenä, huumorintajuisena, avuliaana ja inspiroivana työtoverina, opettajana ja ystävänä.

Hänen innostuksensa kirjallisuuteen oli esimerkillistä. Jan oli humanisti ja filologi sanan parhaassa merkityksessä, jolloin korostuvat inhimillisyys, empatia sekä kieleen, kulttuuriin ja historiaan kohdistuva rakkaus.

VIOLA PARENTE-ČAPKOVÁ

LENKA FÁROVÁ

MICHAL KOVÁŘ

Kirjoittajat ovat Jan Dlaskin kollegoja.

<https://www.ts.fi/teemat/6209698>